

Well's Weltanschauung

פרשת תולדות תשפ"ג

GENESIS

PARASHAS TOLDOS

26 / 10-22

How could you say, 'She is my sister?' "

Isaac said to him, "Because I said that I would be killed because of her."

10 Abimelech said, "What is this that you have done to us? One of the people has nearly lain with your wife, and you would have brought guilt upon us!" 11 Abimelech then warned all the people saying, "Whoever molests this man or his wife shall surely be put to death."

12 Isaac sowed in that land, and in that year he reaped a hundredfold; thus had HASHEM blessed him. 13 The man became great and kept becoming greater until he was very great. 14 He had acquired flocks and herds and many enterprises; and the Philistines envied him.

15 All the wells that his father's servants had dug in the days of Abraham his father, the Philistines stopped up, and filled them with earth. 16 And Abimelech said to Isaac, "Go away from us for you have become much mightier than we!" 17 So Isaac departed from there and encamped in the valley of Gerar, and dwelled there. 18 And Isaac dug anew the wells of water which they had dug in the days of Abraham his father and the Philistines had stopped up after Abraham's death; and he called them by the same names that his father had called them.

19 Isaac's servants dug in the valley and found there a well of fresh water. 20 The herdsmen of Gerar quarreled with Isaac's herdsmen saying, "The water is ours," so he called the name of that well Esek because they involved themselves with him. 21 Then they dug another well, and they quarreled over that also; so he called its name Sitnah. 22 He relocated from there and dug another well; they did not quarrel over it, so he called its name Rehoboth, and said,

"For now HASHEM has granted us ample space, and we can be fruitful in the land."

23 He went up from there to Beer-sheba. 24 HASHEM appeared to him that night and said, "I am the God of your father Abraham: Fear not, for I am with you; I will bless you and increase your offspring because of Abraham my servant." 25 He built an altar there, invoked HASHEM by Name, and there he pitched his tent; there Isaac's servants dug a well.

26 Abimelech went to him from Gerar with a group of his friends and Phicol, general of his legion.

27 Isaac said to him, "Why have you come to me? You hate me and drove me away from you!"

28 And they said, "We have indeed seen that HASHEM has been with you, so we said, 'Let the oath between ourselves now be between us and you, and let us make a covenant with you: 29 If you do evil with us... Just as we have not molested you, and just as we have done with you only good, and sent you away in peace — Now, you, O blessed of HASHEM!'"

30 He made them a feast and they ate and drank. 31 They awoke early in the morning and swore to one another; then Isaac saw them off and they departed from him in peace. 32 And it was on

2
15. סתמום פלשתים — The Philistines stopped up. By doing so, the Philistines violated Abimelech's covenant with Abraham [21:27] (Midrash HaGadol). They claimed that these wells could become a menace because of marauding troops (Rashi), because in a country where water was in short supply, such wells might attract robbers, or an invading army could use them as its water supply. Accordingly, there was a valid reason to stop up the wells. Nevertheless, the incident shows the difference between the status of Abraham and that of Isaac. As long as Abraham was alive, the natives' respect for the prince of God prevented them from tampering with his wells (v. 18), but when the wells reverted to Isaac, the Philistines acted with impunity (R' Hirsch).

3 אבמהלך

ט"ו. סתמום פלשתים.

רש"י: מפני שאמרו תקלה הם לנו מפני הגייסות הכאות עלינו. טמונין פלשתאי לשון סתומי ובלשון [משנה] התלמוד מטמטם את הלכ.

כל זמן שהיה אברהם קיים היו בארות נובעות מים. משמת אברהם מהו אומר וכל הבארות וגו'. אמרו: הואיל ואין נובעות מים אינן אלא תקלה מפני גייסות. עמדו וסתמרום (תוספתא סוטה פ"ו).

הואיל והבארות יכשו עם מות אברהם סתמו אותן הפלשתים, כדי שאיב לא יחמד את ארצם באחשו שעדיין יש תקוה לבארות. (ל)

רש"י בפסוקנו הלך בעקבות התוספתא ופירש שסיבת סתימת הבארות היתה: מפני שאמרו תקלה הם לנו וכו', ולא מחמת הקנאה סתמום. אבל אינו מביא את דעת התוספתא ברישא שהבארות יכשו משמת אברהם, (ואולי משום שאין דבר זה מוכח מן הפסוק).

5 ויבא אברהם ויגיד לו

יסוד מוסד בבנין השקפת היהדות שאין לך ענין או פסוק שבתורה שנתכת לשם סיפור גרידא, ואין לך פרשה בתורה שאין בה לקחים מעשיים לבני כל הדורות.

לא לאנשים כערכנו העיסוק בתורת הח"ן המגלה בכל פרשה ואפילו באותיות התורה תילי תילים של רזים מכבשונו של עולם, אולם, ההתבוננות והעיון חושפים לפנינו אוצרות איריים של לקחים, המחייבים את כל אחד מאתנו.

בחקרנו לכן ניצבים מולנו דבריו החז"ר-משמעיים של "ספר חסידים" הכותב (סימן תתרסו):

אין דבר שכתוב בתורה שאין יוצא משם צורך לדורות. שהרי אנו מברכים על קריאת התורה לפנינו ולאחרונה "ברוך גותן התורה", ואחר כך קורא אפילו פרשה שאין בה שום מצוה, כגון: פרשת "וישלח" יעקב מלאכים לפניו, שבה פרשה אלוני אדם...

ממירשת אליעזר שמעתינן הלכות קבלת הארוחה בסדר פנים יפות, והאורה שלא נטויה את בעל הבית... ולומדים אנו שיש לחסיד להתפלל שיומין לו הקביה אשה חסידה...

לא תמיד יכולים אנו בעצמנו לדרוש מן הכתובים את העקרונות שניתן להפיק מהם, החבים אנו תודה לרבותינו הראשונים והאחרונים שהאירו עינינו וגילו לנו טעם וטפוחיים ממה שנתקפל בדברי התורה.

במסגרת זו הם לימדו, שבכל המעשים שמספרת התורה אודות אבותינו ישנם היבטים של התרחשויות שקרו ושיקרו בעתיד עם צאצאיהם, מעשי האבות הינם סימן לבנים, וסימן זה פעמים שהוא מתפרש במובן של הוראת לקח לבנים, ופעמים שהוא מעצב את דפוס הדורות הבאים. יש במעשי האבות משום התוויית נתיבי התנהגות לבנים, שהם המחוייבים לומר תמיד

"מינו וגיעו מעשי למעשי אבותי; אברהם, יצחק ויעקב". וישנן גם פעולות שלהם שיצרו מציאות, שאף כי בימיחם היתה נעלמת, ברבות הימים נתגלתה והופיעה לעין כל

8

But who was Isaac? The longest lived of the Patriarchs, we are told the least about him. The Torah recounts the story of the *akeidah*, the "binding of Isaac," but tells it as Abraham's story, Abraham's test. Then comes the long

ספ"ו

The Inside Story - R. Taber

Abraham, Isaac and Jacob are more than the forebears of the Jewish nation: they are the founding fathers of the Jewish soul. So we study their lives and analyze their every word and deed, for these are the foundations of our identity and the building blocks of our psyche and character.

In Abraham we see a fountainhead of Jewish generosity and social commitment. "I know him," says G-d of the first Jew, "that he will command his children and his household after him, that they shall keep the way of G-d, to do charity and justice." Abraham, whose home and heart were open to every wayfarer, regardless of who he was and where he was coming from, offering food, drink, companionship and guidance. Abraham, who challenged G-d's decree of de-

teent—was to establish a house of learning. In Jacob we also find an archetype for the Jew's epochal perseverance under conditions of exile and adversity: in foreign Charan, in the employ of the deceitful Laban, he built his family and fortune; in alien Egypt, he imparted a lasting legacy to the fledgling nation of Israel. If Abraham exemplifies love, Jacob epitomizes truth—the quest for truth, and the consistency and persistency of truth.

chapter describing the process of finding a bride for Isaac; but it is Eliezer, Abraham's servant, who is dispatched to Charan and who is the key figure in the drama of the choosing of Rebecca, while Isaac's whereabouts and activities at the time remain unknown.

* What does Isaac do? Basically, he stays put. By divine command, he is the only one of the three Patriarchs never to set foot outside of the Holy Land.⁸ And he digs wells.

~ The Torah devotes an entire chapter to Isaac's well-digging activities. We are told that he reopened the wells

that had been dug by Abraham and stopped by the Philistines after Abraham's death, and of a series of new wells he dug himself. Then, although he has at least another eighty years to live, we are told nothing more of Isaac's life other than his blessings to his children before his death.⁹

ופלשון האברכנאל - 'ועתה בבארות נתקיים
מה שנאמר לו עוד 'כי לך ולזרעך
אתן את כל הארצות האל' יורה שישבתו
בארץ היה כאילו הוא אדון הארץ, ושב וחפר
הבארות שמימי אברהם, והשתרר עליהן
לקרות להן השמות שקרא להן אביו, להודיע
שבעל כרחם עשה כן, וגם חפר ומצא מים

מעשה רקם 9 ק

למהות הפלשתים

דומה שלהבנת פרשת הבארות שומה עלינו להבין את מהותה של האומה הנלחמת עם יצחק בפרשת הבארות - "הפלשתים". הגר"א בביאורו לספר חבוקק¹⁵ ביאר את תפקידם וייעודם של האומה הזו:

"ואלו הג' הם בני מצרים של ארץ ישראל, מואב במזרח, אדום מדרום ופלשתים ממערב. ומואב הוא ראש לכל הטומאות שטמאו לישראל (במדבר כה), והוא מקור הטומאה. ואדום הוא ראש לכל הנזקין שהוא הזיק לישראל. ופלשתים הם המצרים מאד לישראל בעבודה הקשה ולא הניחו שום ממשלה על

ישראל, כמ"ש 'וחרש לא ימצא'¹⁶ והם אבות הלצים¹⁷ והם כנגד ג' אבות הקדושים ... , וכנגד פלשתים אמר 'עלי פלשת אתרועעה'¹⁸ מלשון תרועה. כי הם מתלוצצין ושמהין תמיד במפלתם של שונאי ישראל כמ"ש בשמשון¹⁹ ובשאוול²⁰ אמר 'אתרועע' ואלו הנ"ל הם כתובים בשירת הים חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד'²¹, וכנגד אמר שלעתיד לבא 'ומחץ פאתי מואב וגו' והיה אדום ירשה וגו'²², ונגד פלשתים שלא היו מניחין שום ממשלה ומלוכה לישראל אמר 'ירד מיעקב'²³.

13

הן כך תיארה התורה את התגרות הפלשתים: "ויקנאו אותו פלשתים", וביאר המהר"ל כי הקנאה מבטאת את אי הרצון שיהא לפני את המעלה:

"כלל הדבר כי מי שיש קנאה בלבו, דבק בו החסרון וההעדר ... ומאחר שהוא בעל העדר, מקנא באחר ... ולפעמים אינו חפץ כלל באותו דבר שיש לזולתו רק שהוא מקנא בזולתו שאינו רוצה שיהיה לזולתו מה שיש לו. ודבר זה עוד יותר בעל העדר, שחפץ שלא יהיה לחבירו מעלה או ממון או מה שיהיה והנה הוא בעל העדר לגמרי"³⁷.

~ זוהי קנאת הפלשתים, קנאים היו במעלת הממשלה של ישראל, ולפיכך חפצים לעוקרה מן העולם, ובלבד שלישאל לא תהא מעלה זו. ולפיכך מוכנים הם אף לסתום את הבארות, ובלבד שלא תהא לזולתם מעלה זו.

14

מה נפלאו דברי אבימלך בעל ה"ראייה הרוחנית" - "ראה ראינו כי ה' עמך". אולם מניין לאבימלך כוח ראייה רוחנית זה שה' עם יצחק?³⁹

ובתרגום: "ויאמרו ראה ראינו כי היה מאמרו של ה' בעזרתך שבזכותך היה לנו כל טוב, וכאשר יצאת מארצנו יבשו הבארות והאילנות ולא עשו פירות, ואמרנו נשיבנו אליך ותתקיים נא שבועה שהיתה בינינו ושבועה כפולה תהיה בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך"⁴¹.

* זוהי שעת כושר לכרות הברית עם פלשתים, כשהם מכירים כי ברכת הארץ ותנובתה שייכת ליצחק, והוא אדוני ושליט הארץ. ועת אשר הוא לא

15 Kol Nod Dafek

Judaism. Rashi, basing himself upon the *Sifra*, in his commentary on the verse "And I will bring the land into desolation" (Leviticus 26:32) states: "This is a good dispensation for the Israelites, for the enemies will not find any gratification in their land, since it will be desolate of its inhabitants." The land of Israel cannot be built by just any people or group. Only the Jewish people possesses the capacity to transform it into a settled land and to make the desolate waste bloom. This divine promise became a miraculous fact in the history of the land of Israel during various periods. We must not forget, even for a moment, that the land of Israel drew the nations of the world—Christian and Muslim alike—to it like a magnet. The medieval Crusades were undertaken for the purpose of conquering the land of Israel and colonizing it with a Christian population. All of the efforts of the crusaders were in vain, and they did not take root in the land. Even the Muslims, who were already in the land,

non. Had the land of Israel been settled by a capable, enterprising, powerful, and cultured nation, had it been properly colonized and

developed, then our tie to it would, in the course of events, have been obliterated, and no Jewish presence would have established itself there. Strangers would have consumed its goodness and its fruit, and our rights and claims would have been completely nullified. However, the land of Israel did not betray the people of Israel; she remained faithful to them and during all those years awaited her redeemer.

* ביאר לנו הגר"א כי מהותם של הפלשתים מתנגדת לממשלה ולשלטון בישראל. ואכן בראשית התהוותה של המלכות בישראל, עת עלה שאול לכסא ממלכתו או אז "ופלשתים נאספו להלחם עם ישראל שלשים אלף רכב וששת אלפים פרשים"²⁴. ובעת אשר דוד עלה להקים את ממלכתו בירושלים, לאחר שמלך שבע שנים בחברון, שוב הופיעו הפלשתים וניסו למנוע אותן מלמלוך: "וישמעו פלשתים כי משחו את דוד למלך על ישראל ויעלו כלפלשתים לבקש את דוד"²⁵. וביארו הראשונים את סיבת אי

11

האומה הפלשתית לא נוצרה בסדר הנורמלי של יציאת העולם והתהוותו. אין הולדתה של אומה זו בדרך ארץ מקובלת, אלא "מחליפין משכב נשותיהם". אשר לכן בעוד שלכל אומה יש לה את ייעודה ותפקידה על במת ההיסטוריה³⁰, אומה זו כל תפקידה הוא רק למנוע טוב מבעליו - רק למנוע מלכות וממשלה בישראל. "הם אבות הלצים", "ובמושב לצים לא

12

מעתה מובן היטב שאבימלך ועבדיו הפלשתים סתמו את הבארות כי כל חפצם היה למנוע את שלטונם של ישראל בארץ, וסברו כי בסתימת הבארות יוכלו לנתק את כבלי ההנהגה והשלטון של יצחק בארץ הזו. ולכך לא היה אכפת להם לסתום את הבארות ובלבד שלא תקום מלכות וממשלה לישראל בארצם.

ויקרא להן שמות. אם שמות הבארות האלה הם שמות פשוטים שאינם מורים על ענין מה, מה באים להשמיענו, מה לנו בשמות שהיה להן בתחילה, ומה היה ההפסד אם היו השמות מוחבטלים, ומה התועלת שהתאמץ יצחק להחזיר שמם הראשון עליהן. ויתכן שקריאת השמות לבארות היה דומה לשאר קריאת שמות שהיו לזכרון חסדי ה' ופעולותיו, כענין "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה", "ויקרא שם המקום ההוא בית אל", "ויקרא שמו ה' נסי", "על כן קרא לבאר באר לחי רואי", וכך עשה אברהם בבארות אשר חפר, שקרא את שמם בשם ה',

ולפי שהיתה מדתו של אברהם להשתדל בכל מאמצי כחו להשיב רבים מעון ללמדם דעת את ה' ולהורות להם שאין ממשות כאלילים שהיו מוטעים לעבדם, וכדי להמציא מציאות רוחנית למכחישי אל, המציא תחבולה נפלאה להכניס על ידה את המוטעים אל תחת כנפי השכינה, על ידי שקרא את שמות הבארות בשמות המורים על אמת מציאת ה', על דרך משל: לפי שהיו הטועים לומר שהנהגת העולם תלוי רק במערכת השמים, וכל הצלחת אדם היא מהשפעת הכוכבים והמולות, לכן חשבו אותם לע"ז ועבדו אותם, בכדי לבטל מהם הדעה המוטעת, קרא שם הבאר, ה' אל עולם, או ה' אלקי צבאות, ובכך הרגיל בפי הכריות

קמו 17 דרכי הפעולה של אברהם אבינו שונות ומגוונות. הוא מחפש את אמצעי החיים השונים כדי לרתום אותם ככלי שרת, דרכו ובאמצעותו יוכל לפרסם עוד ועוד את רעיונותיו.

לאחר הפונדק שנפתח על ידו, כלי תחליפי לימדרשה לבעלי תשובה המוכרת בתקופתנו, הוא מפתח רעיון חדש. באר המים שבכל אתר ואתר היתה מקום התקולות והתכנסות מקובלת באותה תקופה. הכל צריכים למים וכולם היו מגיעים לבארות. אליעזר עבד אברהם מגיע בדרכו אל הבאר, ואף יעקב אבינו ומושה רבנו מגיעים אל הבאר. רועי חרן מספרים ליעקב אבינו כי הם מחכים להתכנסותם של רועי המקום כדי לגלול יחד את האבן מעל פי הבאר, ואילו רועי מדין גורשים מהבאר את בנות יתרו. הבאר היא מעין חנות המכלת של אותה תקופה, ומטבע הדברים משמשת מפגש שבו הכל פוגשים את הכל.

מקום כזה היה בריוק מתאים לרעיונותיו של אברהם אבינו. הוא חפר בארות כאלה ונתן להן שמות שבעצם איזכורם היה משום העלאת שמו של הקב"ה. בעל "הכתב והקבלה" מסביר, כי בשמות הבארות שנתן, התכוון להחזיר לתודעת ההמון את שמו של הקב"ה. אם עד כה היו אנשים רגילים להאמין כי פעולות שונות ומשונות מיוחדות לכוכבים אלו ואלו או למולות אלו ואלו, הרי מעתה, כאשר היו צריכים לצאת ולשאוב מים, היו מוכרחים לומר כי הולכים לבאר ששמה למשל "באר לחי רואי", או למקום הנקרא "ה' יראה". כך היו חוזרים שוב ושוב על אותם שמות שנלחחו מעולמו הרוחני של אברהם אבינו, ואשר הזכרתם הביאה אותם אל אט לאמונה בבורא עולם. מכשיר זה, הבאר, שכולם נזקקו לה, הפגיש את ההמון על בורחו עם בורא עולם.

18 כתוספת לרעיונו הנפלא של בעל "הכתב והקבלה" אפשר לומר עוד, כי כמו אכסניתו של אברהם אבינו, בה הביע את אמונתו בפני אורחיו שומעי לקחו, שמושו גם הבארות מקום להטפותיו של אברהם אבינו. אולי גם שם, ליד בארותיו הפרטיות, חולקו מים חינם אין כסף, ואולי גם שם השמיע בפני ההמונים שהגיעו למבצעי ה"חינם" שלו את תפיסת עולמו, דרכה הביא לידעתם את שבע מצוות בני נח.

כי זאת עלינו לדעת. אם התורה מספרת על מלונותיו ועל בארותיו של אברהם אבינו, אין ברעתה לתת לנו סקירה כלכלית על היקף נכסיו של אברהם אבינו. המלך אינו מלך אלא מכשיר לדיעת האלוקות, ואף הבאר אינה אלא כדי לדלות ממנה מי דעת.

הבאים לשאוב מים מבארו, באמרם נלכה נא לשאוב מים מבאר הנקרא כך, והתעוררו לתהות על דעתם המשובשת ויתנו לבם אל ההשגה האמתית. שה' לבדו הוא אלוקי העולם ותחת ממשלתו בלבד יתנהג העולם. וילמדו דעת כי כל צבא השמים הכוכבים והמולות אין השפעתם מעצמם רק מה שה' משפיע לכל כוכב כפי הכשר קבלתו, ולכן אין ראוי לעבוד אלא למי שהוא אדון על כל, ולא למי שממשלת יד אחר עליו. כך עשה אברהם בכל באר ובאר אשר חפר, לפי שבארות מים הם צרכי רבים וכל המון העם הורגלו בכך לדעת ידיעות אמתיות ולהכיר את ה', ודבר גדול עשה אברהם, שהיה כעבד הנאמן למלך המשתדל להביא

אנשים שברחו להם ממדינתו מפני מרדס בו, והוא ידבר אל לבם ויודיעם מטוב הנהגת המלך ויטה את לבכם עד שיתנו שכמם תחת עול המלכות, ויקבלו עליהם עול מלכות שמים. והודיע הכתוב שבעודנו חי והיה נשיא אלוקים בתוכם היה מוראו על אנשי הארץ, והשאירו את שמות הבארות עליהן, אמנם אחרי מותו חזרו לגלוליהם. וכדי לבטל מפי הכריות שמות הבארות האלה, לפי שהיו מורים היפך דעתם המשובשת, לכן סתמו הבארות, ובהחבטל הבאר התבטלו שמותן, ובא הכתוב להודיע כי יצחק אחו במעשי אברהם אביו והתאמץ לחפור אותן הבארות ולהחזיר שמותן עליהן כדי להחזיר האמונה האמתית - הכוח"ק.

19

"וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלישתים וימלאום עפר" (בראשית כ"ו, ט"ז). משך כל ימי חייו של אברהם אבינו לא העיזו הפלישתים לגעת לרעה במפעליו. אולי לא נשאה חן בעיניהם פעילותו התורנית, אך כיון שהיה נשיא אלקים, היתה להם יראת כבוד כלפיו והם לא נגעו לרעה בבארותיו.

* אך מת אברהם, נגשו הפלישתים לסגור את אתרי ההטפה. הם לא הסכימו בשום אופן להמשיך הפעילות במקום בניהולו החדש של יצחק אבינו. כדרכם של שונאי תורה שבכל הדורות לא חשפו את כוונותיהם האמיתיות. העילה לסגירתה של "המדרשה התורנית", אם נכנה זאת כך, היתה הפעם בטחונות - איסטרטגית: "מפני שאמרו תקלה הם לנו מפני הגייסות הבאות עלינו" (רש"י שם). ובלשון זמננו: תנאים סניטריים שאינם הולמים, מבנה שאינו עומד בתקן, רישום לא תקין וכד' והמטרה, אז כמו היום, להשביט את קולו של יעקב. הפלישתים סותמים את בארותיו של אברהם וממלאים אותם בעפר. לא עוד אמונה וזכרה. חזרה שוב אל הבערות וההפקרות.

20

ויצחק, אנוס לפי בקשתו של אבימלך, עוקר מהמקום ועובר לנחל גרר. משם הוא חוזר וחופר שוב את הבארות שנאטמו ע"י הפלישתים, וכאן מציינת התורה עובדה הנראית לכאורה כחסרת משמעות, אך לאור דברינו היא מקבלת פנים חדשות: "ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו" (בראשית כ"ו, י"ח). יצחק אבינו אינו רכושן, המנסה סתם כך להשיב לעצמו את נכסיו אביו האבדחים. מלכתחילה לא ניסה לחדש את פעילותן של הבארות,

אלא כדי להשיב להן את שמותיהן, ובכך להחזיר אותן אל יעדן המקודש. זו הרי כל המטרה ולכן מהראוי לספר כי חזר וקרא להן בשמות שנתנו ע"י אביו.

עם חפירתן של שתי הבארות הנוספות לא השלימו הפלישתים, ואם אין אפשרות לאטום ולסגור, אז מסתפק השטן גם בהפרעות גרידא. אפשר להפריע, לצעוק ולהביא בריונים שישתיקו כל פעילות קודש, גם אם הבאר תמשיך לתת את מימיה. כי לצנינים בעיני הפלישתים הפצת דעותיו של יצחק אבינו, ובלשון זמננו: "איננו מעוניינים שמכשיר סוציאלי כמו באר ינוצל להעברת מסרים דתיים וכפיה אידיולוגית..."

המאבק על שליטה במקורות ההשפעה לא היה קל. שטנה רבה ועסקי מריבה סבבו סביב נסיונו של יצחק לחידוש פעילותן של הבארות. לכן כאשר הצליח סוף סוף וחפר באר שנסיונות הפעלתה עברו בקלות, קרא לה "רחובות", להזכיר כי הרחיב לו ה' וכי יוכל לחדש את פעולותיו לעשות נפשות לאמונה ולהרחבת גבולות הקדושה.

21

הזדמנות כזאת יכולה להיות גם באמצעות ספרי קודש ישנים המתגלגלים בבית ואשר ברעתנו לשלוח אותם לגניזה. אם אלו ספרים קלילים, כאלו שגם מי שרחוק מתורה ומצוות יוכל לעיין בהם, הרי שאפשר להניח אותם בחדר ההמתנה של רופא השיניים שגר לידנו. מי יודע כמה ידיים יאחזו שם בספרים אלו במקום העתונות הקולקלת הממלאה מקומות כאלו. ומי יודע אם מי מבין המעיינים בספרים שנשלחו על ידינו עשוי לגלות צוחר חדש לעולם שאותו לא הכיר, ובסופו של תהליך ארוך אף לחזור בתשובה שלימה.

נסה גם אנו למצוא את התרגום המעשי שבידינו לאכסניתו של אברהם אבינו ולבארותיו של יצחק אבינו.

AWE

At his confrontation with Laban at Mt. Gilad, Jacob attributes his perseverance and success in Charan to "the G-d of Abraham and the awe of Isaac."

Therein lies the key to the enigma of Isaac: Isaac was awe to Abraham's love, restraint to Abraham's expansiveness, self-effacement to Abraham's self-assertion. Abraham's love of G-d and humanity took him on a journey from self outward, a journey etched in the roads of Mesopotamia, Egypt and Canaan. Isaac's was an inward journey, a journey into the depths of self to the essence within.

Isaac is the fear of Heaven in the Jewish heart: the Jew's self-censoring discipline, his silent sacrifice, his humble awe before the majesty of his Creator. Isaac was a digger of wells, boring through the stratum of emotion and experience in search of the quintessential waters of the soul. Boring deeper than feeling, deeper than desire, deeper than achievement, to the selflessness at the core of self.

21 ALIEN LOVE

Abraham, too, dug wells, but his were stopped by the Philistines.

"One opposite the other, G-d made," is a cardinal law of creation. Every virtue has its corresponding evil, every positive force its negative counterpart.

Love, too, has its rival evil. Love, after all, is an assertion of self—the extension of self to give and relate to another. Corrupted love is when the self asserts itself not to give but to take; not in Abrahamic love but in Philistine lust; not in caring compassion but in egotistic self-gratification.

As long as Abraham was alive, only pure love flowed from his righteous wells. But after his death, the Philistines commandeered the fountainheads of love he had established in the land. The Hebrew word plishtim means "open-ended ones": a plishtim love is an uninhibited, undisciplined love, a profane love bereft of the focus and commitment of Abraham's holy love.

It was Isaac who redeemed Abraham's legacy of love. As redug by Isaac, Abraham's wells became immune to Philistine corruption. For love that flows from a well of selflessness and fear of Heaven flows faithful to its source and true to its objective.

28 THE JEWISH SOUL

Every Jew is the child of Abraham, Isaac and Jacob. Every Jew has their love, awe and truth encoded in the spiritual DNA of his soul.

The Abraham in the Jew rushes to embrace the world, to champion its downtrodden, to extend himself heart, soul and checkbook to his fellow man. But love, to be true, must be restrained: the father who embraces his child with the full intensity of his love will hurt rather than comfort him. And love, unchecked, eventually disintegrates to the destructive, everything-goes "love" of the Philistine. Isaac is the Jew's source of discipline, humility and reverence; of his appreciation of the nullity of finite man before the infinity of G-d.

ינקדים ונבאר כי יצחק - כפי שהזכרנו פעמים רבות מספור - מייצג את מידת הגבורה. מידת הגבורה מגבילה את מידת החסד לבל תאבד את צורתה ותתמוסט. בעוד מידת החסד יוצאת מן העצמי והפרטי אל הציבורי והכללי, ומשפיעה מטובה על העולם כולו, הרי שמידת הגבורה מסתגרת ומציבה גבולות. מידת הגבורה היא המקור לעבודת ה"יראה" המבקרת בקפדנות כל עשייה, בוחנת ויורדת חדרי לב במטרה לעשות מעשים שלמים בתכלית. שתי המידות

נדרשות כאחת [וכמאמר חז"ל "עבוד מאהבה עבוד מיראה..."] והאיוון ביניהם הוא הכרחי. מידת החסד זקוקה למידת הגבורה בכדי לשמור את גבולות החסד לבל יגיע לכל מקום ואף למקומות שאינם ראויים, מקומות בהם על השפע להיות מוגבל או מצומצם. ומנגד, זקוקה מידת הגבורה למידת החסד, בכדי לשומרה מהתכנסות ואטימות של אותה יראה גדולה המבקרת ומתבוננת בכל פרט. כך בין שני קטבים אלו, בין הימין המקרבת לשמאל הדוחה, נוצרת ונבנית שלמות.

אברהם בעל החסד, נוטה מטבעו להפיץ ולבשר לרבים את האמונה באל-אחד, וכל ניסיונותיו הם מכוח מידת הגבורה, ניסיונות המכריחים אותו להשתמש במידה זו בניגוד לטבעו.

יצחק בעל הגבורה, אינו מתקשה בחלק זה שכן הגבורה היא מידתו. יצחק מתקשה בעצם המהלך של הפצת התורה לרבים. מידתו - מידת הגבורה מבטאת את התנועה ההפוכה, את ההסתגרות, את היראה הבוחנת ומבקרת כל העת את המעשים לדעת הכשרים הם, אם לא.

וכל הקשיים שבדרך אינם אלא ניסיונות ככל אשר ביארנו. יצחק רואה כי "פרינו בארץ" ופרייה זו מתעצמת שבעתיים, כאשר יצחק עולה משם לבאר שבע, מקום מושבו של אביו והנקודה הדרומית ביותר בארץ ישראל. בית המדרש הגדול של אברהם - האשל הנטוע בבאר שבע - שב ומתעורר עתה לחיים, הפעם תחת הנהגתו של יצחק. כאן יוצא יצחק לדרך חדשה ומתחיל להשפיע מתורתו על כל יושבי הארץ, והוא עומד בניסיון אשר הוצב בפניו, לשמש במידת החסד המשפיעה והמעניקה, המנוגדת למידתו הבסיסית - מידת הגבורה. משהגיע יצחק למדריגה עליונה זו, הוא זוכה למדריגה חדשה אשר לא נזכרה בו עד כה - עתה נגלה אליו ה' ואומר לו: "אֲנִי אֱלֹהֵי אֲבֹתְךָ אֲבִיךָ אֵל תִּירָא פִּי אֲתָךְ אֲנִי וּבְרִיתְךָ וְהַרְבִּיתִי אֶת זְרַעְךָ בְּעֵבֹר אֲבֹתְךָ עֲבָדִי" אתה הוא ממשיך דרכו של אברהם, אל תירא, עבודתך רצויה ומעשיך מתקבלים לרצון.

בפסוק הבא אנו למדים על קיומה של עבודה זו בפועל, ובו נזכר לראשונה יצחק כמי ש"קורא בשם ה'". באברהם נאמר מספר פעמים כתוב זה: "ויקרא בשם ה'" אך ביצחק טרם נאמר פסוק מעין זה. רק כעת, משמוצא יצחק את דרכו בעבודת ה', משהוא עומד בניסיון ומגביר את החסדים על הגבורות, הני שדרכו סלולה לו וכאן נזכרים בו לראשונה כל התיאורים המאפיינים עבודה זו. הריהו בונה מזבח, קורא בשם ה', מקים אוהל וכורה באר: "וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ, וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה', וַיֵּט שָׁם אֱהֱלוֹ, וַיִּכְרוּ שָׁם עֲבָדֵי יִצְחָק בָּאֵר" כל דרכי ההשפעה, נזכרים בפסוק בודד זה, שכן כעת יצחק הוא המשפיע ומלמד תורה לכל יושבי תבל.

בדרך זו של חסד והשפעה. אברהם שימש במידת החסד המאפיינת אותו, אך יצחק בעל הגבורה, אינו משפיע על סביבתו באופן טבעי. אך עתה כאשר הוא כופה את מידתו וממוג בה את מידת החסד, כאשר הוא משפיע על סביבתו בבניית מזבח; קריאה בשם ה'; בכריית באר ובנטיית אוהל, הריהו פותח במהלך חדש משלו. אך מאחר וזהו מהלך חדש, יש צורך בברית חדשה, אשר תבטא את שותפותו של אבימלך גם למהלך זה. ברית בין מלכות אבימלך לדרכו הייחודית של יצחק בעבודת ה'. ברית זו אינה נעשית בחטף, כי אם כוללת עשיית משתה, אכילה ושתייה משותפת ואף לינה בביתו של יצחק. יצחק משפיע אף על אבימלך ופמלייתו מטובו, בטרם יכרות איתם ברית. יצחק יוצר עם אבימלך חיבור משמעותי, המביא ברכה לשני הצדדים. כמתואר בפסוק הבא, המספר את מציאת הבאר ביום ההוא: "וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל אֹדוֹת הַבָּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מֵצְאֵנוּ מַיִם" הבאר אשר כפי אשר הארכנו לבאר, מייצגת את בית המדרש הנובע ומשפיע מים חיים לעדרים, היא הסיבה לקרבה. היא הרקע לברית ולשבועה הנכרתים עתה בין אבימלך ויצחק. ביום ההוא, באותו יום בה נכרתה הברית בבאר שבע, מוצאים עבדי יצחק באר כביטוי לאותו מהלך חדש הפורץ לו דרך.

The issue of this marriage of love and awe is truth: truth that focuses the Jew's outpourings of love in giving, holy expressions; truth that cultivates his inward retreat to selflessness toward creative and constructive ends. This is the legacy of Jacob, in whom the love of Abraham and the awe of Isaac alloyed into invincible truth.⁴

R' Leiman

31a

Why does this story merit a place in the Torah? Digging wells, repairing wells and even arguing over the ownership of wells would seem to be a fairly common, mundane occurrence in a society that depended upon wells for its water. The fact that the Torah records these well-digging projects, each in conjunction with one of the *avos*, tells us that the episodes bear far greater significance than we would perceive from their simple meaning.

In addition, the degree of evil ascribed to the *Pelishtim* also seems to exceed that which their deeds would deserve. Although, the *Pelishtim* become perennial enemies of *Klal Yisrael* a millennium later, the altercation over the wells doesn't seem to display the root of the iniquity that history eventually reveals. What is the underlying evil trait displayed in this event? Clearly, the wells embody some deeper concept that is at the core of both Yitzchak's *avodah* and the *Pelishtim's* opposition.

31b

THE REAL BATTLEGROUND

To understand this core issue, we must first grasp the symbolism of the wells. The Vilna Gaon² writes that the wells of the *avos* developed in three stages: 1) Avraham discovered the underground spring; 2) Yitzchak opened the wells, but not much water came out; and 3) Yaakov opened the well wide, allowing great quantities of water to flow.

This obviously expresses a metaphor about the spiritual undertakings of the *avos*, as water and wells are traditional metaphors for Torah and the wisdom emanating from it.³ In that context, Avraham's accomplishments seem very significant. To discover

spirituality and wisdom — where none was recognized before — is an incredible feat. He in effect created something from nothing.

Similarly, Yaakov's accomplishment is clear to see. He brought the Torah and its wisdom down to the great masses of people.

In between those two stages, we find Yitzchak, who seems to have brought nothing new into the world. Rather, he appears to be a middleman who does nothing more than polish up his father's legacy and pass it onto his son. This assessment, however, misses the true value of Yitzchak's crucial accomplishment, which is seen most clearly when viewed against the contrasting backdrop of his nemesis, the *Pelishtim*.

32

"Fortunate is the man" — this refers to Avraham ... who did not follow the counsel of the wicked generation of the dispersal ... nor stood in the path of the sinners of Sedom ... nor sat amongst scoffers such as Avimelech (king of the *Pelishtim*).⁴

17. *אָפּוּ* — *Disgrace*. Literally, the word means "kindness," a strange term in relation to incest. It is intended to answer the question, "If it is immoral for a brother and sister to live together, then why did God permit Cain and Abel to marry their sisters?" The answer is that it was a *kindness* for God to allow that, so that the human race could go on (*Rashi; Sifra*).

According to *Radak*, the word *אָפּוּ* has two meanings: *kindness* and *disgrace*. The two are related, because the disgrace of immorality is the product of overindulgence. Someone who is too anxious to give pleasure and is reluctant to discipline herself or others is in danger of lapsing into the sin of immorality. [See *ArtScroll Genesis* pp. 371-3.]

33

On what basis do Avimelech and his nation warrant the designation of *leitzanim* (scoffers)? Chazal⁵ find a clue for this in the verse in *Shoftim* when the *Pelishtim* decide to bring the imprisoned Shimshon⁶ to their victory feast so that they can ridicule him: "*Vayisachek lanu*" (and he will make sport for us).

However, we see the link even earlier, when the scoffers of Avraham's generation mock his and Sarah's declaration that Ha-Shem had made a miracle for them by allowing them to conceive. They derided the claim by spreading the rumor that Yitzchak was a son of Avimelech, king of the *Pelishtim*.⁷

This trait of *leitzanus*, says R' Menachem Mendel of Shklov,⁸ was the terrible attribute of Gerar, the land upon which Yitzchak settled. As evidence of how toxic this *middah* is, he quotes the *Gemara*⁹ stating that Rabbeinu Hakadosh did not let his children live in Shechnitzav because its inhabitants were *leitzim*.

34

LEITZANUS, THE NEMESIS OF YIRAH

We can conclude from the above that *leitzanus* projects a negative influence that is especially corrosive and contagious; nevertheless, it is difficult to define. If we judge from the *leitzim* who scoffed at the miracle of Yitzchak's birth, we would identify this trait with lying and slander. However, that is not how these people are characterized. Rather, they are called *leitzim*.

What, then, is the nature of the evil at the core of *leitzanus*?

The simple answer to that question is that *leitzanus* nullifies *da'as*. A person needs *da'as* to recognize the importance of the world around him. *Da'as* is the unique human faculty that takes note of the reality by which a person is surrounded. In a small child, this faculty has not yet developed; he does not grasp the reality that deeds have consequences. For this reason, a child might run headlong into a dangerous situation.

In adulthood, this faculty can also be deficient, not because the knowledge is lacking, but rather, because the person hasn't integrated the knowledge into his personal reality. For this reason, an adult might know that something is wrong or dangerous, yet fail to apply the knowledge to his own reality. As a result, he might do something reckless like texting while driving, or he might abuse his health or abuse his soul.

This teaches us that connecting the factual knowledge with our "self" is a vital factor in being responsible for an action. As we noted, a child may fail to make the connection because of immaturity, but what interferes with an adult's ability to connect? He would like to keep the knowledge and its consequences from sinking into his sense of reality and influencing his life, he has one powerful tool at his disposal: *leitzanus*.

Leitzanus is the root of what we call iconoclasm — the destruction of cherished ideals. And it is very effective. When large numbers of people worship false gods and false values, they put the weight of society behind these falsehoods. It is not easy to brush these values away. But when we view those beliefs through the lens of *leitzanus*, we are able to take the air out of overblown hype.

Chazal actually encourage this approach when faced with idolatry. Thus,

אמר רב נחמן, כל ליצנותא אסירא, חוץ מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא.

Rav Nachman said: All *leitzanus* is prohibited except for *leitzanus* about idolatry.¹¹

However, *leitzanus* is far more often used destructively. It rears its head whenever we wish to squirm out from under the obligations and restrictions that we need to adhere to. It causes our reverence towards duty or morality to simply dissipate.

The opposite of *leitzanus* is *yirah*, or fear. *Yirah* is not merely a calculation that it does not pay to do something because there is a chance or certainty of consequence. Rather, *yirah* is the sense the consequence is a personal reality. As a metaphor, imagine someone decides to go hang-gliding. He wouldn't dream of jumping off the cliff without a hang-glider. He can clearly foresee the deadly consequence that would result. Even if he finds the hang-glider cumbersome, uncomfortable and too expensive, he has no temptation to scoff at the necessity of using it: "Who says you need one? Maybe it's just a scam to make money for the hang-glider manufacturers."

37 A *yerei Shamayim* is someone who senses the Divine commandments and strictures to be as real as a concrete wall! In this sense, *yirah* is greater than *ahavah*.¹² *Ahavah* sees Torah as an ideal — an extremely desirable ideal that one strives for — but it is an ideal, not reality. *Yirah* sees HaShem's commandments as reality itself.

38 WHAT YITZCHAK ACCOMPLISHED

Yitzchak, who is identified with *yirah*, unclogged Avraham's wells, freeing them of the *leitzanus* that was choking off their flow. Avraham had discovered HaShem, a heretofore hidden, totally concealed wellspring of life. He himself, of course, lived this reality totally, but to the world, it was a new, as yet untested theory.

Although Avraham tried to make HaShem part of his society's reality, most people merely shrugged off his message. Some had the attitude, "This is very nice, but it's not what the real world is about." Worse still were those who ridiculed Avraham's message and tried to destroy it through their *leitzanus*. They weren't merely bad-mouthing Avraham when they claimed that Yitzchak came from Avimelech. They were cynically mocking Avraham in order to destroy his message. "Yeah, yeah, the big rabbi's blessing worked because Sarah conceived with a different man." They were trying to take the air out of his (justifiably) imposing stature. Their *leitzanus* closed up the wells Avraham had dug.

Yitzchak was *yirah* incarnate. His Torah was his reality. However, he also possessed the ability to use *leitzanus* for a righteous purpose; he fought the *Pelishtim* with their own weapon. His name

means "to laugh" because he was the *leitzanus* — the living mockery — of *avodah zarah*. The *avodah zarah* he destroyed was called nature, for nature dictated that Sarah could not have a child. But Yitzchak's birth — his very essence — made a mockery of that *avodah zarah*.

Yitzchak's mission was not to spread the "water" of Torah to many people. Rather, his mission was to ensure that it would never again be stanchied by *leitzanus*. Once his mission had been accomplished, Yaakov could proceed to disseminate Torah as widely as possible.

R'Bumin of Peshischa comments on the *pasuk*, "HaShem did

not lead them through the land of the *Pelishtim*"¹³ as follows: HaShem wanted to give the Jews the Torah. This could not be done in *Mitzrayim*, because *Mitzrayim* was full of lax morals, and Torah could not be received there. But neither could He lead them through the land of the *Pelishtim*, as this land was full of *leitzanus*, and Torah is *yirah* — the antithesis of *leitzanus*!¹⁴

To use *leitzanus* as a tool against the world's false icons while preventing it from contaminating us is a difficult balancing act. In so many areas, we must look at what the world around us takes so seriously and laugh at it. And yet we must never allow this *mid-dah*, which is necessary and good in its proper place, to overstep its bounds and disrupt the areas that are truly serious and sacred. Torah cannot exist in the land of *Pelishtim*!

39 Listen to Your Message - R. Frank pg 47

We need to ensure that our children do not lose the enthusiasm that comes so naturally to them. Cynicism can stifle it. Mockery can smother it. If all they hear at our tables is cynicism, sharp one-liners, negativity and derision, don't expect them to be enthusiastic little angels.

40 Apples From The Tree - R. Young

And how is Chani going to keep high standards of kashrus when she is older, if she hears her parents ridiculing those who are careful about checking for insects in the fruit and vegetables they eat? In order to justify their own laxity in such things, perhaps, they say that those who are strict have excessive *chumros*, and create unnecessary difficulties for themselves.

Parents who speak disrespectfully about *talmidei chachamim* (calling them by only their last names in conversation, for instance) are undermining the dignity of the Torah. Calling teachers by their last names without a proper title also sows the seeds of disdain in children. Similarly, ridiculing the study of certain subjects will make those subjects seem irrelevant to children, so they will not make an effort to study them.

41

SO HERE WE ARE, LIVING IN A WORLD IN WHICH EVERY culture has its own kind of laughter. Every society arranges some form of entertainment for its citizens. The more leisure time a given society has, the more entertainment it requires. However, Rav Tzadok points out that "when a person's heart turns to inactivity and holiness does not fill the vacuum, then *leitzanus*, which is the trait of Amalek, fills it." People seek to amuse themselves.

72
WHEN YITZCHAK WAS EXPELLED from the land of the Pelishitim, he dug a series of three *be'eros* (wells). The Ramban connects these wells to the three Batei Mikdash.

• The first well was called *Eisek*, meaning strife. Except for the tranquil forty year reign of Shlomo HaMelech, the entire first Temple period was dominated by the division of Eretz Yisroel into two feuding nations, Yehudah in the south, and Yisroel in the north.

✦ The second well was called *Sitna*, which means accusation or opposition, and this paralleled the period of the second Beis HaMikdash when the Jews were confronted by external enemies, despite their own national unity. Even during the initial construction of the second Beis HaMikdash, the enemies of the Jews tried to prevent it from being built. In the days of Achashveirosh, the ten sons of Haman wrote a *sitna*, a letter of accusation to the king saying that the reason the Jews wanted to build the Temple was to foment a rebellion against the Persian Empire. The period of the second Beis HaMikdash saw Eretz

Yisroel ruled by the Persians, the Medes, the Greeks and finally by the Romans, with only a brief period of semi-independence under the Chashmonaim. The nations that ruled Eretz Yisroel at this time were like a Satan; hence the name *Sitna*.

✓ The third well, representing the third Beis HaMikdash is called *Rechovos*, meaning expanses. This will be a time when we will see the complete outpouring of Divine *shefah* and *kedushah*. The source of this flow of *kedushah* will be the third Beis HaMikdash.

43 The Shis

The significance of this spring stretches back to the creation of the universe. During the initial phase of Creation, Hashem's Presence was fully revealed. "And the Spirit of God hovered over the waters" (Bereishis 1:2). He then divided the waters with a *rakia*, a firmament: "And God said, Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide water from water" (1:6). This firmament made a division between the world and the *mayim elyonim*, the upper waters. HaKadosh Baruch Hu then created a second firmament by causing the earth to form a crust over the *mayim tachtonim*, the lower waters. "המיין על הארץ - To He Who stretched the earth over the waters" (Tehillim 136:6). This separated the lower waters from the inhabitable world. The hiding of the waters over which the Divine Presence had hovered, created a blockage hiding also the Presence. The world was thus left in a state of *hester panim*, concealed Divine countenance, whereby the Presence of HaKadosh Baruch Hu became hidden.

✦ It is the will of Hashem that His Presence be fully revealed once again at the End of Days. The task of man is to work to reveal as much of the Presence of God in this world through Torah and *maasim tovim*. If the upper and lower waters had been completely cut off from the world, it would be impossible for us to connect to and reveal the Divine Presence in this world. Therefore, there must exist a single location that will forever remain unaffected by the creation of the firmaments; a place that is open and clear of any obstruction between the primordial waters and the world in which we live.

44 This place is the *Shis*, a shaft that penetrates down through the earth's crust to the *tehom rabbah*, the great body of primordial water within the earth. Chazal tell us that the word Bereishis can be read as *bara shis* (Sukkah 49a), which means that the first act of creation was to preserve a linkage with the Divine Presence which could never be diminished. At the top of the outer *mizbeach* in the Beis HaMikdash were two holes used for the wine and water libations. They were situated directly above the *Shis*. The deep nourishing waters of the Divine Presence are revealed and open to the world at this point.

45 That the Beis HaMikdash is located directly atop the *Shis* is no coincidence. The *Shis* gives Klal Yisroel access to the *Ruach Elohim merachefes*, the Spirit of God that hovers over the waters. It is the well-spring that brings *mayim chaim* up into this world, firstly through the *be'eros* of Eisek and Sitnah, and finally, in the ultimate future, through Rechovos, the *be'er* of the ultimate Beis HaMikdash, may it be speedily built. It is our link to the complete revelation of Godliness that was present at the time of *Maaseh Bereishis*. It nourishes our nation and provides us with the energy to grow.

This potential can also be abused. Yeshayah HaNavi (5:1-2) sang allegorically of Klal Yisroel's abuse of Divine *shefah*. "My Beloved had

a vineyard in a corner fit for oil. He hoed it, and removed the stones, and planted choice vines, and built a tower in its midst, and also hewed out a cistern; He hoped to produce beautiful grapes, but it produced poor grapes."

46 Chazal tell us that Yeshayah's tower is the Beis HaMikdash and the cistern is the *Shis*. Through the *yekev*, the vineyard of the Beis HaMikdash, Hashem wished to produce beautiful grapes, but unfortunately, as Yeshayah tells us, only poor ones were produced, which explains the tragic history of the first two Batei Mikdash.

✦ The connection between Yitzchak and the wells can now be understood. Wells are generally made by people who need water for irrigation and cultivation. This was Yitzchak Avinu. He was the quintessential farmer who developed the *sadeh*. With his labors, which are connected to his avodah through the *tefillas minchah*, the *eis ratzon*, Yitzchak established the Batei Mikdash for all time. The names he gave them were of particular significance, as we have seen, since they fully expressed the character and purpose of each Beis HaMikdash, from his own time until the final Redemption.

✦ We clearly see that Yitzchak Avinu, more so than the other Avos, is at the root of the *Geulah Sheleimah*. This was very much a product of his efforts at cultivating and bringing out the potential of the original wells dug by Avraham Avinu. Yitzchak Avinu's great accomplishment was to take the original avodah of Avraham Avinu, and toil to cultivate the *sadeh*, digging down deep under the *hester panim* of this world and achieving *gilui kovod Shamayim*, the revelation of Heavenly glory. Thus, it was Yitzchak Avinu's work and his names for the wells that the Torah emphasizes, since he was the one who imbued them with the meaning and potential to be a source of *Kovod Shamayim*.

• The avodah of Yitzchak Avinu was essentially hidden, since, like one who plants his seeds in the ground, there is nothing tangible to

bear witness to his labors until the fruits finally appear. This idea can help us understand the somewhat puzzling exchange between Yitzchak Avinu and Avimelech:

47
- "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו" - Who shall ascend the mountain of Hashem, and who shall stand in His holy place" (Tehillim 24:3). *Mi yaaleh* is only the first phase. After this stage comes *mi yakum*, when a person must establish his *sadeh* upon his share of the *har*, cultivate it, so that it produces more and more, until eventually he establishes his permanent *bayis* at that place.

• Chazal say "Do not read it 'Bereishis,' but 'Beis reishis, two firsts', *Bishvil Yisroel shenikra reishis u'bishvil Torah shenikra reishis*, for the sake of Yisroel who is called 'first', and for the sake of the Torah which

is called 'first.'" The *tachlis* of the world is accomplished through every Jew who adheres to the Torah and cultivates the latent *kovod Shamayim* that lies just beneath the surface.

Each individual contains within himself the entire process of *Maaseh Bereishis* and must view himself as a microcosm of the entire historical process from creation to the ultimate Redemption. By delving deeply into the lives of the Avos we can come to emulate their avodah, thus fulfilling the true purpose of their toils in this world. The lives of the Avos were not recorded to be a historical record, nor are they merely related as examples of moral guidance. Rather, they should be seen as a living guide, a map of our deep internal essence through which we must strive to reflect and emulate their every action in a way that is appropriate to our particular situation. Despite the inevitable setbacks and obstacles that face us in life, we must persevere as they did, and overcome all the barriers that hold us back from fulfilling our true purpose.

The Juggler & The King - R. Feldman

The word for "man" is אדם, which is derived from אדמה, "earth."¹ In the Torah there are no verbal coincidences: the reason for this name is that man is like the earth of which he was formed.

When a seed is planted in it, the earth has the unique power to provide the environment through which the seed's hidden potential for life is expressed in the actuality of fruit.

It is the same with man. He is born with an innate yearning to serve God, a yearning which is the seed of his spiritual life. Man — like earth — has the capacity to express this potential in the actuality of a life full of spiritual activity. In other words, man, אדם, is meant to be God's garden. His אדמה, and bring forth a unique fruit. The "fruit" of his labors is a life of unselfish devotion to the service of God.

Not all earth has the capacity to yield fruit. Only earth which is cultivated retains this power, whereas a fallow field soon loses most of its ability to create produce. Not much can grow in a neglected field, and what little does, unprotected as it is from the ravages of animals and the elements, brings negligible benefit to man. Once again, it is the same with man: a life which does not express man's innate spirituality, because it is directed self-servingly instead of towards the service of God, is compared to a fallow field: unworked, unfenced, and unproductive.²

When Adam sinned, he exposed himself to selfish impulses and materialistic desires. These made it much more difficult for him to express his innate spirituality with his life. His אדמה — his potential to engender spiritual living — changed from its natural state of a tilled and tended garden to a wild, fallow field.

When אדם was banished from Eden, the task of humanity throughout the ages became to restore itself to its original "fertility." Most of mankind elected to neglect this task, but eventually certain individuals appeared who took up the challenge. They struggled to remove the wild elements which had entered man's nature and which had blocked his capacity for a life of Godliness.

These were the Fathers of the Jewish people, Avraham, Yitzhak and Yaakov. They were not able to complete the job themselves, but by purifying themselves to the best of their ability from the taint of Adam's sin, they invested their descendants with a special capability. This is the ability of the Jewish people to return man ultimately — at the End of Days — to the state of a "cultivated garden" which was meant to be his. This is why, when Yaakov entered his blind father's Yitzhak's presence, the latter said, "See, my son's smell is like the smell of a field that God has blessed":³ for in token of his mission to future ages the fragrance of the Garden of Eden entered with him.⁴ The rest of mankind, on the other hand, chose to succumb to the selfish, Godless drives which had become humanity's lot and to remain a fallow field. Thus Eisav, the sworn antagonist of his brother, Yaakov, and the archetype of earthiness and self-worship, is called in the Torah איש שדה, "a man of the [wild, fallow] fields."⁵ As far as man's ultimate mission in the world is concerned, Eisav's life and that of his descendants is unproductive, useless.

כי עתה הרהיב ה' לנו ופרינו בארץ (כו, כב).
מפרישה זאת אנו למדים, שלעולם אל ירפה אדם את ידיו ואל יתייאש אם פעליו נפגשים במכשולים וכשלונות מרובים. הוא צריך לשים מבטחו בה' וסוף הצלחתו לבוא יצחק חפר וחזר וחפר ומדי פעם נפגש בריב, בשטנה ובעושק, עם כל זה לא נתייאש ולא סג אתור, הוא המשיך לבטוח בה' והתמיד לחפור עד שהריב הדל והורחב לו, כי שבע יפול צדיק וקם" (משלי כד).

קלב הלקה פרשת תולדות והלבוב

7 nice

52

כתב הגרמ"מ זי"ע (ח"י דף קטו) שג' הצרות עשק שטנה ורמזות ראשית תבות שער, כי האדם צריך לעבור עשק ושטנה כדי שיוכל ליכנס למוך המדה של רמזות, אין שום יכולת ומלאות בעולם לבוא למנוחה של רמזות, בלי שיהיה לו מקודם עשק ושטנה, ורק ע"י שעובר מקודם עשק ושטנה עם כוחות הסטרה אחרת זוכה אח"כ לרמזות.

ועל האדם לידע כי א"א להגיע לכלום מצלי העשק והשטנה, אם משיגים בלי יגיעה זה סימן שלא בא מנל הקדושה, כדאיחא צוה"ק (ח"ג קמ). דכל דבר שבא בנחם הוא מנל הסטרה אחרת, מנל הקדושה צריכין יגיעה, וכפי רוב היגיעה מולאים. וממילא

53

MY SOLE DESIRE R. Kluger

THE PASSUK IN *Shir Hashirim* praises the Jewish People that "... your temple (rakasech) is like the wedge of a pomegranate." Chazal interpret this to mean that "the empty ones (reikim, related to the word *rakasech*) among you — the sinners of Klal Yisrael — are full of mitzvos as a pomegranate [is full of seeds]."

But this raises the question: if they are full of mitzvos, why are they called sinners? The answer is that they don't appreciate the value of their mitzvos and are therefore not connected to goodness. Hashem has *nachas* from every small mitzvah that is done within the *hester* of this world, but He wants us, too, to take joy in our mitzvos. (See chapter "Shavuot: Bringing Torah to Earth," p. 191.) When we are happy with our mitzvos, we connect to the goodness within us and we become closer to Hashem. If we constantly harp on our faults, we connect to failure and badness, thus distancing ourselves from the Ribono shel Olam, *chas veshalom*.

54

If, at times, we feel frustrated and upset because we are still so far from perfect, we have to consider our positive points, the many mitzvos we fulfill that always seem to us a matter of course. Let us say, "Ribono shel Olam, I am doing Your mitzvos and You have *nachas* from me."

While we cannot always achieve external happiness and enthusiasm, we can and should reach a state of inner peace and faith, knowing that Hashem has *nachas* from us in every situation.

The Satan tries its hardest to lure us into thoughts of bitterness and dissatisfaction with our lot in *avodas Hashem*. We have to stand strong and not give way to those dispiriting thoughts.